

P r i k a z i i o s v r t i

PASTORAL ZARUČNIŠTVA

Između dviju sinoda o izazovima vezanim uz obitelj, III. Izvanredne (5.-15. listopada 2014.) i XIV. Redovite sinode biskupa koja će zasjedati u jesen ove godine (Rim, 4.-25. listopada 2015.) održan je IV. Pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike. Dvodnevni stručni skup hrvatskih pastoralaca u organizaciji Vijeća za kler i Vijeća za katehizaciju i novu evangelizaciju HBK-a u Zagrebu (3.-4. ožujka) okupio je oko 150 sudionika: dekana, dekanatskih delegata i predstojnika katehetskih ureda iz svih hrvatskih (nad)biskupija. Izlaganja i rasprave na tom susretu bili su između ostalog prvi put usmjereni na pastoral zaručništva kao važno vrijeme priprema za brak kojemu se do sada posvećivalo nedovoljno pozornosti i brige. Organizator je za izvedbu programa takve tematike angažirao i svoj Ured za život i obitelj.

Rad ovoga skupa odvijao se po već uhodanoj dosadašnjoj shemi. Četiri predavanja koja su bila na rasporedu imala su zadaću ukratko obraditi, a dijelom i produbiti nekoliko važnih pitanja i vidova iz područja bračnog i obiteljskog života. Potom su se sudionici rasporedili u dvije radne skupine sa sveukupno šest podskupina, gdje su se pod vodstvom stručnih timova sastavljenih od jednog svećenika i bračnog para mogli uz prezentacije i druga pomagala upoznati s različitim modelima i iskustvima oko daljnje i bliže pripreme zaručnika na župnoj razini. Na okruglom stolu koji je bio na rasporedu drugog dana prezentirana su dva kratka izlaganja te svjedočenje mladog bračnog para o tome kako su se pripremali za ženidbu. Rad Kolokvija pratili su biskupi predstojnici dvaju spomenutih vijeća biskupske konferencije.

U pozdravnoj riječi predsjednik HBK-a nadbiskup Želimir Puljić naglasio je između ostalog jedinstvenu i otajstvenu stvarnost kršćanskog braka te važnost zajedničke molitve supružnika kao privilegiranog mjesta gdje se učvršćuje međusobno predanje, ljubav i vjernost bračnih drugova. Otvarajući Kolokvij, nadbiskup Đuro Hranić podsjetio je da se ovaj skup održava između dviju biskupskih sinoda o pastoralu obitelji i da se u svojim predavanjima i promišljanjima usredotočuje na praćenje zaručnika prema obiteljskom zajedništvu, što je važan dio pastoralna sakramenta ženidbe te u tome vidi prinos naše Crkve pripremama za buduću sinodu.

Kardinal Josip Bozanić kao sudionik Izvanredne sinode biskupa održao je prvo predavanje pod naslovom "Evangelje obitelji. Temeljna polazišta izvanredne opće sinode biskupa 2014". U njemu je opisao tijekom sinodalnog zasjedanja i dao presjek glavnih tema na Sinodi i oko nje. Najprije je podsjetio na aktualne pastoralne i društvene izazove koji su potaknuli papu Franju da nakon V. Redovite sinode o kršćanskoj obitelji (*Familiaris consortio*, 1981.) održane prije više od trideset godina ponovno pozove na raspravu i na zajednički proces promišljanja o pastoralnim izazovima obitelji. Zadaća je Izvanredne sinode da predstavnici biskupa cijele Crkve razmotre sliku i stanje današnjih obitelji, razmijene iskustva o tome te iznesu svoje sugestije i prijedloge za rješavanje nekih gorućih pastoralnih problema. S obzirom na upitnik iz Tajništva Sinode naveo je da se u odgovoru HBK-a između ostalog spominju tri važne stvari: da naši vjernici ne poznaju dovoljno biblijski i crkveni nauk o obitelji, da je u Hrvatskoj uspješno proveden referendum (2013.) na kojemu se 65 % sudionika izjasnilo za obitelj kao životnu zajednicu muškarca i žene te da je papa Benedikt XVI. pohodio Hrvatsku (2011.) u povodu Prvog Susreta hrvatskih katoličkih obitelji u Zagrebu.

Treća Izvanredna sinoda biskupa, nastavio je kardinal Bozanić, okupila je oko dvije stotine sinodalnih otaca te pedesetak drugih članova koji su raspravljali na temelju već ranije objavljenog Radnog nacrtu (*Instrumentum laboris*). Za razliku od dosadašnjih takvih skupova pozitivna novost u radu bila je mogućnost slobodnih usmenih intervenata sudionika i svjedočenja bračnih parova. Bozanić je spomenuo dvije misli iz svojega interventa. U prvoj je naglasio da je brak životni poziv za koji je potrebna temeljna i cjelovita priprema, a u drugoj je istaknuo potrebu ubrzanja postupaka na crkvenim sudovima. Na kraju dvotjednog zasjedanja u Rimu je predstavljen radni tekst Sinodskog izvješća (*Relatio Synodi*) i objavljen njegov prijevod na nekoliko jezika. Kako se i očekivalo, u njemu se ne donose nikakve odluke i ne daju smjernice, nego su u tri dijela objedinjena promišljanja sinodalnih otaca. Valja međutim primijetiti da je brzim objavljivanjem završnog dokumenta s rezultatima glasovanja uz svaki paragraf, zacijelo učinjen napredak u transparentnosti rada takvih crkvenih skupova. Kako je poznato, dvije točke nisu dobile dvotrećinsku većinu glasova pa će dotična pitanja zahtijevati daljnja produbljivanja i dorade uz naglasak nerazrješivosti valjano sklopljenoga sakramentalnog braka. Ovdje se radi ponajprije o mogućnosti pripuštanja sakramentima rastavljenih i civilno ponovno vjenčanih vjernika pod točno određenim uvjetima. Taj je prijedlog na tragu razmišljanja kardinala Waltera Kaspera što ga je iznio u svojem predavanju kardinalima na Konzistoriju tijekom pripremnog razdoblja.

Paragraf o istospolnim zajednicama u Sinodskom izvješću također nije mogao dobiti potrebnu dvotrećinsku većinu.

Papa Franjo je nazočio svim zasjedanjima osim srijedom, pozorno slušao rasprave i svjedočenja, a ocima se obratio na otvaranju i na kraju Sinode. U svojem obraćanju na završetku rada Papa je istaknuo dvije krajnosti koje treba izbjegavati; prva je krutost i neotvaranje promišljanju novih situacija, a druga je prevelika otvorenost i nekritičnost prema duhu vremena. Na kraju svojeg izlaganja Kardinal je u nekoliko kratkih konstatacija prenio poruku Sinode nama: Crkva stavlja naglasak na pastoral obitelji, na metode rada s obiteljima, na razumijevanje konkretnosti obiteljskog života, njihovih teškoća i trpljenja. Unatoč brojnim previranjima i problemima kroz koje mnogi brakovi prolaze, ne slabi želja za obitelji jer je ona usađena u ljudsku narav. Treba pomoći obiteljima da budu subjekti evangelizacije, tj. prenošenja vjere svojoj djeci. To pak zahtijeva pastoralni zaokret i novi pristup u sveukupnom crkvenom djelovanju.

Drugo je izlaganje imalo zadaću uvesti sudionike u neposrednu i središnju temu ovogodišnjega Pastoralnog kolokvija. Pod naslovom "Zaručništvo kao trajni izazov za novu evangelizaciju" mr. don Roko Glasnović (Šibenik) u kratkim je crtama skicirao aktualni kontekst zadane tematike, ulogu i neke sadržajne elemente rada sa zaručnicima u sklopu predbračnog pastoralala. Znakovita je prema autoru činjenica da današnje obitelji prolaze kroz mnoge i različite procese koji ih ugrožavaju, a s druge strane upravo su one središnje mjesto u svjedočenju i prenošenju vjere. K tome, sve se više pokazuje kako je dosadašnji model obitelji (s tradicionalnim ulogama) očito na izmaku, a nastaju različiti drugi oblici i načini zajedničkog života, koji često nisu u skladu s uvriježenim kršćanskim shvaćanjima. Nakana je obiju sinoda pojačati i obnoviti pastoralnu skrb Crkve kako u pripremi za sakramentalni brak tako i u drugim, osobito kriznim, fazama obiteljskog života. To je važan dio nove evangelizacije, kako ju zagovara Papa, pozivajući nas da iziđemo na rubove društva, pođemo ugroženim, potrebnim i zanemarenim skupinama. Pastoralna skrb oko zaručništva kao važne faze u zasnivanju braka, jačanje i ohrabrenje kršćanskih obitelji te stvaranje zauzetih crkvenih zajednica s evanđeoskom gorljivošću nameću se kao bitni čimbenici u odgovoru na zahtjeve aktualnoga pastoralnog trenutka.

Priprema za brak i obitelj ima nekoliko faza, od one daljnje, koja počinje međusobnim upoznavanjem, preko bliže, u kojoj jača i produbljuje se veza zaručnika do neposredne organizacije samog vjenčanja. Dakako, budući da je brak životni poziv, i brigu oko njegove pripreme treba započeti već u ranoj mladosti, kad se formira-

ju stavovi i prihvaćaju vrednote. Zaručništvo je prema autoru bliža faza priprema za sklapanje braka i ulaska u zajednički život kada budući supružnici počinju stvarati ozbiljnu vezu, intenzivno idu prema braku, razmišljaju o odgoju djece i zajedničkom životnom putu. Nekoć su na početku tog razdoblja u životu dvoje mladih bile zaručke, koje su danas gotovo nestale. S obzirom na pastoralno praćenje pripreme za brak, postoji čitav niz otvorenih pitanja i nedorečenosti, primjerice, manjkavo znanje mladih o kršćanskom braku, prakticira nje spolnog života i prije vjenčanja, dugo razdoblje poznanstva i hodanja i dr. Nadalje, nije jednostavno današnje parove pridobiti za dulju pripremu u razdoblju zaručništva, što zacijelo ovisi i o tome koliko prakticiraju svoju vjeru. Jednako tako valja izabrati teme koje će se s njima obrađivati (ljubav, spolnost i otvorenost životu, međusobna komunikacija, bračno zajedništvo, afektivna zrelost), a otvoreno je pitanje tko će osim svećenika sudjelovati u pripremi (čitava župna zajednica, pojedini iskusni mlađi i stariji bračni parovi). U raspravi nakon predavanja istaknuta je potreba da se župna zajednica aktivnije uključi u rad sa zaručnicima, pri čemu je osobito važno svjedočenje kršćanskih roditelja na susretima za zaručnike koje valja dobro pripremiti. Čini se da u pojedinačnim biskupijama u Hrvatskoj postoji znatna neujednačenost s obzirom na pripreme za kršćanski brak, osobito što se tiče sadržaja, strukture i trajanja predbračnih pouka (tečajeva).

Temu o predbračnom pastoralu u nastavku je dalje razvio dr. sc. Danijel Crnić (Zagreb) u svojem predavanju "Predbračni tečajevi – Crkva i zaručnici u razgovoru o ljubavi". Najprije je u nekoliko točaka ocrtao značajke današnjeg mentaliteta mladih, njihovu vjeru i odnos prema religioznosti, shvaćanje obitelji i poimanje Crkve te shvaćanje i življenje seksualnosti. Zatim se osvrnuo na aktivnosti naše Crkve u pripremi za brak i obitelj. Riječ je prije svega o organiziranju predbračnih tečajeva koje su u drugoj polovici prošloga stoljeća u Hrvatskoj prvi pokrenuli isusovci. Predavač je dao presjek dosadašnjega razvoja, ustroja i organizacije predbračnih pouka za kršćanski brak u našim nadbiskupijama, Zagrebačkoj, Đakovačko-osječkoj, Riječkoj i Splitsko-makarskoj, prikazavši i jedan američki te kanadski model priprema za brak na župnoj razini. Iz rečenog se moglo zaključiti da su tečajevi koji se organiziraju u sklopu pripreme za brak obvezni, potrebni i korisni, da se na njima teme obrađuju sustavno, no da struktura predavanja i predavača nije ujednačena, a i broj dvosatnih susreta polaznika varira od najmanje tri do najviše šest susreta. Tijekom rasprave koja je zatim uslijedila izneseno je nekoliko zahtjeva u svrhu poboljšanja predbračnog pastoralna: da se ujednači model pripreme za sakramentalni brak u svim hrvat-

skim biskupijama (i napravi neka vrst priručnika), da se susreti za zaručnike po mogućnosti održavaju na župnoj razini, da se uspostavi pastoral zaručništva te da se u pastoralno praćenje i pouke za sklapanje braka snažnije uključe bračni parovi.

Ideje i poticaje o tome kako reorganizirati pastoral župne zajednice sukladno novim izazovima i potrebama iznio je potom dr. sc. Milan Šimunović (Rijeka) u svojem predavanju pod naslovom "Izgradnja župne zajednice po obnovi obiteljske zajednice". Aktualne pojave koje sve više rastaču brak, udaljavanje obitelji iz života župne zajednice, koliko su god zabrinjavajuće mogu i trebaju biti i prilika za korjenu obnovu čitave pastoralne prakse, za što je potrebna odgovarajuća formacija prezbitera, đakona, kateheta i ostalih djelatnika te snažnije uključivanje samih obitelji, smatra autor. Na tragu razmišljanja Izvanredne sinode i poziva pape Franje da Crkva iziđe na periferije, nalaze se i autorovi prijedlozi o dinamičnoj strukturi župe s naglaskom na katehezi obitelji i obiteljskim zajednicama, na zahvaćanje distanciranih obitelji, personaliziranom pastoralu i usredotočenosti na mjesta gdje ljudi žive. Za takav nov način pastoralnog rada potrebno je formirati obiteljske animatore, tj. educirati vjernike laike, a osobito nužno mjesto u dinamiziranju života župe imaju obiteljske zajednice. Nova pastoralna situacija zahtijeva između ostalog drukčiji stil, profil i lik samoga svećenika koji će biti više "misionar-animator-komunikator i koordinator", a manje administrativac zaključuje autor.

Radionice su na Pastoralno-katehetskom kolokviju bile posvećene dvjema temama. Prva je u tri podskupine (voditelji: Vedrana Blašković i Željka Frković; p. Petar Sabolić, DI, Spomenka i Darko Novosel; don Roko Glasnović, Zrinka i Zlatko Gregov) prezentirala modele i iskustva u pripravi za brak. Polazeći od vlastitog bogatog vjerničkog i bračnog iskustva i dugogodišnjeg rada u sklopu obiteljskog pastorala, bračni par Gregov, u čijoj sam radionici sudjelovao, medijalno nam je na zanimljiv i uvjerljiv način skicama, slikama i natuknicama izložio kratku povijest zaručničkih tečajeva u Hrvatskoj, dajući korisne upute i savjete kako danas na suvremen način koncipirati i održavati predbračne pouke. Zatim je sudionike upoznao s programom zaručničkih vikenda u Hrvatskoj što se održavaju u organizaciji Hrvatske zajednice bračnih susreta te s metodama i iskustvima Svjetske federacije centara pripreme za brak. Zainteresirani svećenici mogli su dobiti odgovarajuće upute i materijale na CD-u. Neke od poruka s ove radionice bile su da svi oni koji druge poučavaju u pripremi za sakramentalni brak i sami moraju proći odgovarajuće tečajeve edukacije, da trebaju znati koga imaju pred sobom (pomoću upitnika koje prisutni trebaju ispuniti) te da svoja izlaganja izvode interaktivno.

Druga radionica obrađivala je temu pastoralna zaručništva na župnoj razini također u tri podskupine (voditelji: vlč. Krunoslav Pačalat, Irena Celiščak-Koštarić i Miroslav Koštarić; don Stanko Jerčić, Elza Jurun; don Igor Ikić, Martina i Ivan Šimić). Kao ogledni primjer predženidbenog pastoralna izneseno je iskustvo Župe bl. Alojzija Stepinca u Koprivnici čiji župnik uz pomoć župne zajednice organizira zaručničke tečajeve te mjesečne susrete sa zaručnicima i duhovno vodstvo tijekom godine dana do njihova vjenčanja. U kontekstu pastoralna zaručništva dr. Elza Jurun je izvijestila o iskustvu hodočašća zaručnika u Rim za Valentinovo 2014., gdje se na poziv Papinskog vijeća za obitelj na susretu s papom Franjom okupilo više od 25.000 zaručnika iz trideset zemalja. Ona je s još jednim svećenikom pratila i animirala hodočašće trideset hrvatskih parova na tom skupu, što je za dotične bilo nezaboravno iskustvo i jedinstven oblik pripreme za brak. Ukazano je i na različite mogućnosti i primjere rada sa zaručnicima koji se mogu ostvariti u suradnji s crkvenim bračnim i obiteljskim savjetovalištima (primjeri iz Zadarske i Splitsko-makarske nadbiskupije).

Organizator je za kraj programa ostavio dva kratka izlaganja koja su trebala osvijetliti dvije značajne stvari u okviru pastoralnih zadaća za pripremu braka. Dr. sc. Josip Bošnjaković (Đakovo) pod naslovom "Važnost afektivnog života zaručnika" tematizirao je četiri izazova ili krize koje se javljaju u toj fazi priprema za brak. Dr. med. Petar Krešimir Hodžić (Zagreb) osvrnuo se na izobrazbu pastoralnih djelatnika u praćenju zaručnika. Premda se u novijim smjernicama opće Crkve i HBK-a navodi potreba predbračnog pastoralna i imenuju različiti crkveni službenici koji u tome imaju svoje zadaće, autor ističe da za ovu vrst praćenja zaručnika i bračnih parova nema dovoljno formiranih i osposobljenih djelatnika i da kod nas za to ne postoji ciljane edukacija. Zato se nameće potreba izobrazbe obiteljskih animatora i župnih suradnika, a jednu od mogućnosti za stručnu izobrazbu nudi KBF u Đakovu sa svojim specijalističkim studijem pastoralna obitelji.

Biskup Vjekoslav Huzjak, predsjednik Vijeća HBK-a za kler, zaključio je ovaj stručni skup svećenika koji je ponudio mnoštvo korisnih informacija o temi zaručništva te niz novih prijedloga, spoznaja i poticaja za poboljšanje predbračnog pastoralna. Unatoč tome, opravdana je bojazan pisca ovih redaka da bi inače kvalitetna teološka promišljanja na Kolokviju, kao često do sada, mogla ostati bez potrebnog odjeka i primjene u pastoralnoj praksi.

Nediljko A. Ančić, nancic@kbf-st.hr